

Renovacions del pensament marxista a la fi del mil·lenni

El comunisme pot ser que estiga ensorrant-se, però la doctrina marxista es troba en uns moments interessants. La llibertat d'esperit que li és inherent pot donar pas a una gran creativitat.

La caiguda del mur de Berlín simbolitza l'ensorrament del socialisme de tipus soviètic, però què representa per al marxisme com a corrent intel·lectual?

No a tot arreu del món representa el mateix. A l'Amèrica llatina, on els conflictes de classes i les dificultats creades per l'imperialisme han adoptat nous rostres sense perdre gens de gravetat, el marxisme ha fet esforços per comprendre les noves situacions fora dels esquemes del guevarisme i altres corrents partidaris de la lluita armada. En el camp de la teoria social vull destacar l'obra del nicaragüenc Orlando Núñez, autor del llibre *La economia popular asociativa y autogestionaria* (1992), que observa el naixement d'una "economia mercantil simple" com a expressió de les contradiccions del capitalisme, però fora dels seus marcs: el capitalisme, diu, ja no fa créixer el proletariat, sinó que expulsa la mà d'obra fora de la seva òrbita, on Núñez creu que s'està reconstruint una "economia popular" no capitalista "a partir dels elements rebutjats del sistema".

Al nord hi ha un panorama molt diferent segons que es considerin els països mediterranis, on el comunisme havia tingut un pes polític important, l'àrea germànica o l'anglosaxona. És sorprenent, des d'aquí, comprovar la vitalitat del marxisme acadèmic als Estats Units, amb economistes i sociòlegs que recullen l'herència de Baran, Sweezy i Braverman (Bowles, Gintis, Petras, E. O. Wright) o a Gran Bretanya, amb el corrent historicista i de crítica de la cultura

ARXIU / EFE

que arrenca d'E. P. Thompson i Raymond Williams (amb figures tan interessants com Richard Hoggart, Paul Willis o la gent de l'"History Workshop"). El món anglosaxó ha estat el bressol del corrent metodològic més renovador del marxisme, el "marxisme analític", que rebutja que hi hagi un mètode marxista diferencial, postula que només es pot fer ciència social amb els mètodes validats per la ciència social realment existent, i introdueix imperatius de rigor formal no gens habitual en els estudiosos marxistes.

Als països mediterranis hi ha una retirada si més no defensiva. No obstant això, han aparegut figures interessants, com l'italià Pietro Barcellona, que fa una crítica molt actual dels efectes socials de la tècnica i reflexiona sobre el sentit comunitari. A França la crisi del marxisme és més sensible per la força que hi va tenir l'estructuralisme

d'Althusser. Una via renovadora interessant és la que explora la temàtica ecològica. A Espanya el marxisme busca des de fa anys noves vies a través de revistes com *mientras tanto*, *Viento Sur* i, en part també, *Ecología Política*, o de plataformes com la dels economistes crítics.

En tot cas, després de decennis de pseudo-certeses força estèrils, el pensament inspirat en Marx es troba en un moment que pot ser de gran creativitat. Els fracassos polítics potser ajuden —per fi!— a considerar l'obra de Marx i els altres pares fundadors menys com una Bíblia i més com una font d'inspiració, com un llegat clàssic del pensament social. Joan Elster descriu molt bé aquesta tendència quan contesta la pregunta de si ell és marxista: "Si es considera marxista a qui sosté totes les creences que el mateix Marx considerava les seves idees més importants, certament no sóc marxista. Però si hom entén per marxista algú capaç de trobar en Marx la font de les creences més importants, aleshores sí que sóc marxista".

El marxisme, entès amb aquesta lloable llibertat d'esperit, té segurament encara moltes coses a dir, en un món que, malgrat els canvis experimentats, té les seves arrels en el capitalisme industrial que Marx va estudiar de manera tan fecunda. Els seus èxits més sòlids d'assoliran a mesura que es parli menys de "marxisme" i, en canvi, les seves idees i inspiracions bàsiques impregnin més la cultura de l'època.

Joaquim Sempere

El marxisme ha passat de ser considerat la Bíblia del pensament social a ser una font d'inspiració. Aquest corrent, entès com a llibertat d'esperit, té encara moltes coses a dir.